

2023 TÜRKiYE'Sİ SEMPOZYUMU

Sinan Sönmez

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE DERNEĞİ

26-28 NİSAN 2018, ANKARA

Kamu Ekonomisi: Kamu Hizmet Alanının Onarımı ve Yeniden İnşası

- **PLAN**
- **I. AKP'nin Hedefleri ve Demokrasi**
- **II. Kamu Yararı ve Kamu Hizmeti**
- **III. Kamusal Alan ve Ekonominin Tahribatı: AKP Öncesi**
- **IV. Kamu Ekonomisinde Tasfiye ve Manipülasyon: 2002 Sonrası**
- **V. Çözüm: Demokratikleşme İçin Plan**

- I. AKP'nin Hedefleri ve Demokrasi

- **AKP'nin“ Türkiye Hazır. Hedef 2023” başlıklı 12 yıllık seçim beyannamesindeki 5 ana hedef: “İleri demokrasi, büyük ekonomi, güçlü toplum, yaşanabilir çevre ve marka şehirler, lider Türkiye”. En önemli ve öncelikli proje ise yeni anayasadaydı. 2023 hedefleri uzun bir liste oluşturmaktadır. Bu bağlamda 158 “dev proje” ve “600 savunma sanayii projesi”ne yer verilmektedir.**

- 2023 hedefleri: 158 “dev proje” ve “600 savunma sanayii projesi”
- Öngörülen maliyet: 400-450 milyar dolar ⇒ dış finansman ⇒ borçlanmayı artırıcı ve rasyonel bir makro plana dayanmayan projeler ⇒ ağır ekonomik, mali, çevresel ve sosyal maliyet.
- Belirlenen 5 ana hedef gerçek ötesi (post-truth) söylemden gerçek dünyaya adım atıldığında çok farklı boyutlar kazanmaktadır:
 - ◆ İleri demokrasi: Otoriter rejim (ve teokratik oligarşiye yöneliş).
 - ◆ Büyük ekonomi: Obez borç ekonomisi.
 - ◆ Yaşanabilir çevre: Sınırsız biçimde tahrip edilen ve yağmalanan çevre.
 - ◆ Marka şehirler: Giderek betona gömülen ve “Dubaileşmeye” dönüştürülmeye çalışılan büyük kentler ve muhalif kent yönetimleri üzerinde baskılar.
 - ◆ Lider Türkiye: Yalnızlaşan ve savrulan Türkiye

- **AKP yönetiminin havada uçuşan projeleri bir yana, yaşadığımız dönemde Türkiye'nin temel sorunu demokrasideki tahribatın giderilmesidir. Ekonomik yapıda ve yönetiminde gerekli dönüşüm, dolayısıyla ekonomide demokratikleşme sürecinin başlayabilmesi için -olmazsa olmaz- ön koşul demokratik siyasal rejimin inşasıdır.**

II. Kamu Yararı ve Kamu Hizmeti

- ***“Kamu kesimi, toplum (kamu) yararı ölçüsüne dayanır. Türdeş ve tutarlı bir düzen, dağıtıcı sosyal adalet, sosyal güvenlik, kişiye maddi ve manevi gelişme ortamı yaratmak, devletin -sosyal devletin- fonksiyonudur. Bu nedenledir ki, millileştirme (devletleştirme) hareketleri vardır: Siyasi iktidar, belirli işletmeleri, belirli sosyal ve anayasal koşullara uyararak, özel kesim alanından, kamu kesimi planına geçirebilir... Kamu kesimi, bugün, devleşen özel kesim karşısında yüzde yüz sosyal koşulların ürünüdür... Sosyal Devletin, vücuda getirdiği kamu kesimi, aynı zamanda bir demokrasi garantisidir. Sosyal politikasıyla, dev grupların kayabilecekleri çeşitli anarşik ve dikta tehlikelerini de önleyebilecektir. Kapitalizm, bugün, artık demokrasinin garantisi sayılamaz. Demokrasinin, ekonomik temeli de sayılamaz” (T.Z. Tunaya (1975), Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku, İstanbul Üniv., Hukuk Fakültesi yay, No: 454, s.163).***

- **Söz konusu değerlendirme kapitalist sistemde burjuva demokrasisinin işlerlik kazanması durumunda farklı çıkarlar arasında görece de olsa bir dengenin sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Böyle bir uzlaşma arayışı ve gerekliliği, kapitalist düzende kamu kesiminin, özel kesimi, bu bağlamda özel çıkarı doğrudan karşısına alan, kapitalizme ideolojik olarak ve uygulamada karşı koyan bir örgütlenme biçimi olarak yorumlanmasına yol açmamalıdır. Ancak burjuva demokrasisinin yerleştiği kapitalist sistemde sosyal devlet ve/veya refah devleti uygulamaları sonucunda kamu hizmetleri ile sosyal hizmetlerin geçmişte büyük ölçekte üretildiği ve yaygınlaştırıldığı saptanmaktadır. Kuşkusuz toplumlara göre farklılaşmalar söz konusudur. Ancak ortak paydayı, devletin, karlı sermaye birikimi ile sosyal uyumun koşullarını yaratmak ve sürdürmek zorunluluğu oluşturmaktadır (*J.O'Connor (1973), The Fiscal Crisis of the State, St. James Press, s.6*).**

- Sosyal uyumun sağlanmasında kamusal veya ortak yararı dikkate alan kamusal ve sosyal hizmetlerin üretimi bir gerekliliktir. Kapitalist düzende karlı sermaye birikiminin koşulları ile sosyal uyum için gerekli koşulların bir araya getirilme sürecinde, kamu hizmeti üretmek ve/veya sunmak görevini ve yükümlülüğünü üstlenen kamu yönetimi ile büyük sermaye arasındaki ilişkiler uzlaşmaya dayandığı kadar aralarında çıkar çatışmaları da çıkabilmektedir.
- Anayasa Mahkemesinin verdiği "*En geniş tanıma göre kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş sürekli ve düzenli etkinliklerdir. Toplumsal yaşamın zorunlu gereksinmelerini karşılayan hizmetler, nitelikleri gereği kamu hizmeti olarak görülmüştür. Düzenlilik ve süreklilik kamu hizmetinin önemli öğelerinden birini oluşturur. Çünkü, bunun*

- ***yokluğu toplum yaşamını altüst eder*** ‘***Kamu hizmeti kavramının’*** gerek öğretide gerekse uygulamalarda devletçe ve öteki kamu tüzel kişilerince genel idare esaslarına göre yürütülen hizmetler alanının dışına taşan ve yayılan bir kapsamı olduğu ve kapsamın da gittikçe genişlediği bir gerçektir" (Anayasa Mahkemesi 09.12.1994). Yüksek Mahkeme çağdaş kamu hizmeti olarak kabul edilen hizmetlerin yalnızca devlet etkinlikleri ile sınırlandırılmayacağını, bir hizmetin kamu hizmeti olup olmadığı saptanırken niteliğini dikkate almak gerektiğini açıkça belirtmektedir. Şöyle ki, "***Nitelik yönünden kamu hizmeti olan bir hizmetin özel kesimce yürütülmesi, onun niteliğine etkili görülemez. Nitekim Anayasa'nın 47. Maddesinde, "kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler ... devletleştirilebilir"*** denilirken özel teşebbüslerce yürütülen kamu hizmetinin varlığı kabul edilmiştir", (Anayasa Mahkemesi; 9.12.1994). Bu bağlamda Yüksek Mahkeme kamu yararına dönük, toplumun ortak

- ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sürekli ve düzenli etkinlikler olan elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı, içme ve kullanma suyu ile hava gazı üretimi ve dağıtımını kamu hizmetleri olarak yorumlamıştır. Benzer biçimde köprü, tünel, baraj, arıtma tesisi, kanalizasyon, otoyol, demiryolu, deniz ve hava limanları yapımı ve işletmesi ve benzeri etkinlikler kamu hizmeti olarak kabul edilmiştir. Söz konusu kararlar kamu hizmeti kavramının anlamı ve kapsamının somut olarak belirlenmesinde yol gösterici niteliktedir.

III. Kamusal Alan ve Ekonominin Tahribatı: AKP Öncesi

- **Türkiye’de kamu hizmeti alanındaki tahribat ve kamu ekonomisinin neoliberal ekseninde radikal biçimde dönüştürülmesi, uygulanan sermaye birikim rejimi ve iktisat politikalarına dayanmaktadır. Tahribat süreci AKP iktidarı öncesinde başlamış ancak AKP döneminde yeni boyutlar eklenerek hızlandırılmıştır**
- **1990’lı yılların başlarında geliştirilen, söyleme göre “devlet asli faaliyet alanına dönmeli, sanayi sektöründen, bankacılıktan, ticaretten elini eteğini çekmeli, buna karşın eğitim ve sağlığa daha çok pay ayırmalıydı...”(!).**

- Bu söylemle siyasal karar alıcılar ve uygulayıcılar kamuoyu desteğini almak istiyorlar ancak doğruyu söylemiyorlardı. Çünkü “serbest” piyasa ekonomisi olduğu söylenen ancak her düzeyde tekelleşmenin ana özellik olarak ön plana çıktığı yeni düzende, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi temel kamusal ve/veya sosyal hizmetlerin piyasa mantığına terk edilmesi kaçınılmazdı. Uygulanan model ve yeni düzende aksini beklemek olanaksızdı. Nitekim devletin çeşitli biçimlerde verdiği yeterli bulmayan büyük sermaye kamudan, daha önceden aldıklarından daha fazla istemeye başladı. Bu çerçevede özelleştirmeye konu olan yalnızca sanayi sektöründeki kamu işletmeleri olmamıştır. Yeni pazar yaratma olanaklarının kısıtlı ancak karlılığın çok yüksek olduğu elektrik üretimi ve dağıtımının yanı sıra, telekomünikasyon ve altyapı hizmetlerinin oluşturduğu kamusal alanın ticarileştirilerek özelleştirme kapsamına alınması şaşırtıcı değildir. Bu tür kamusal yarar sağlayan hizmetlere yönelik talebin fiyat esnekliğinin düşük olması,

- **bu sektörlerdeki parasal getirinin yüksek olacağını işaret ettiği ölçüde yerli ve yabancı büyük sermayeyi çekmektedir. Telekomünikasyon sanayii ve sektörü ile enerji sektörü, finansal sektör ile birlikte entegre olmuş bir dünya ekonomisinin ihtiyaçlarına uyacak biçimde yeniden yapılandırmaya tabi tutulmaktadır. Yeniden yapılandırma özelleştirilme anlamına gelmektedir. Sektör doğrudan yerli-yabancı özel sermayeye satılmadığında (veya satılmadığında), kamu hizmetleri özel sektör tarafından gördürülmektedir. Özelleştirme küçük ölçekte taşeronlaşma, büyük ölçekte yap-işlet-devret (YİD) uygulaması (imtiyaz sözleşmesi) ve işletme hakkı devri ile gerçekleştirilmektedir.**
- **AKP iktidarı öncesindeki önemli dönemeçlere kısaca göz atalım:**

- **◆24 Ocak 1980’de açıklanan *İstikrar ve Yapısal Uyum Programı* (kısa erimde ekonomik istikrar; orta ve uzun erimde serbestleşme, özelleştirme ve deregülasyon ile “yapısal reformlar”ın gerçekleştirilmesi ve ihracatçı bir piyasa ekonomisinin oluşturulması)**
- **◆12 Eylül askeri darbesi ve ANAP dönemi iktisat politikaları; 28 sayılı KHK (Aralık 1983), 30 sayılı KHK (Ocak 1984) ile başlatılan sermaye hareketlerindeki serbestleşmenin, 32 sayılı KHK (Ağustos 1989) ile tamamlanması..**
- **◆IMF’ye yönelik *Taahhütler Mektubu ve Yakın İzleme Anlaşması* (YİA): Yeni İktisat Politikası programı (İlkbahar 1998)**

- **◆17. Stand-by düzenlemesinin içeriği ve kapsamını oluşturan Niyet Mektubu (Aralık 1999): Enflasyonla Mücadele Programı (EMP: yürürlük tarihi:1 Ocak 2000).**
- **◆Şubat 2001 finans krizi sürecinde Dünya Bankası'na yönelik 10 Mart 2000 tarihli Kalkınma Politikası Mektubu ve Kemal Derviş'in açıkladığı Acil Önlemler (14 Mart 2000) ve yürürlüğe konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (GEGP; 14 Nisan 2001).**
- **◆IMF denetimi: 18. Stand-by düzenlemesi (Şubat 2002).**
- **YİA, EMP ve GEGP ile hedeflenen kamu kesiminin daraltılması ve devlet müdahalesinin en alt düzeye çekilmesine ilişkin politik programı, Kemal Derviş'in istikrar ve yapısal dönüşüm için üzerinde ısrarla durarak açıkladığı ve kamuoyunda "15 günde 15 yasa" olarak bilinen düzenlemeler özetlemektedir.**

- Söz konusu düzenlemeler arasında yer alan doğalgaz, tütün, telekom, şeker, kamu ihale yasaları, ekonomik ve sosyal konsey yasaları serbestleşme, özelleştirme ve ticarileştirme yönünden önemlidir.
- Nitekim 14 Mart tarihinde açıklanan *Acil Önlemler* arasında özelleştirmeye hız verilmesi söz konusudur. Bu bağlamda *Türk Telekom*'un % 51'inin blok olarak, kalan hisselerinin ise halka arz yöntemi ve çalışanlarına satılması şeklinde tümüyle özelleştirilmesi, *THY, TEKEL, Şeker fabrikaları* başta olmak üzere Özelleştirme İdaresi'nin portföyünde bulunan kuruluşların özelleştirilmesinin hızla tamamlanması, yeni kuruluşların özelleştirme kapsamına alınması söz konusu edilmektedir. Bu bağlamda *Telekom*'un % 51'inin satışına izin veren yasanın, *Tütün Yasası* ve *Şeker Yasasının*, *Petrol ve Doğalgaz Yasasının* çıkarılmasının gerektiği vurgulanmaktadır.

- ***Kemal Derviş***, ekonomik programın genel çerçevesini açıkladığı 19 Mart tarihindeki basın toplantısında ise özelleştirmenin temel öncelikler arasında yer aldığını belirterek, özelleştirmenin zamanlamasında piyasa koşullarının etkili olacağını belirtmekte ve özelleştirmenin önündeki tüm engelleri kaldırmayı hedeflediklerini açıkça vurgulamaktadır. Başta ***TELEKOM, THY, TÜPRAŐ, ERDEMİR, TEKEL ve şeker fabrikalarının*** kamu hisselerinin satışı ile ***TEAŐ*** ve ***TEDAŐ***'ın varlıklarının bir bölümünün satışı ile ilgili çalışmaların hızla tamamlanacağını vurgulayan Derviş, yasal değişikliklerin hızla yapılması gerektiğini, bu doğrultuda bazı düzenlemelere ilişkin önergelerin izleyen haftada TBMM'ye sunulacağını belirtmiştir

- **Özelleştirme tasarımı kamu mülkiyeti ve kamusal varlıkların hızlı biçimde ve giderek genişleyen bir kapsamla elden çıkarılacağını ortaya koymaktadır. Türkiye’de uygulamaya konulmuş istikrar programının başarısı için özelleştirmenin gerekli olduğunun sürekli vurgulanmış ve *yapısal reform* başlığı altında sosyal güvenlikte, tarımda, KİT’lerde ve kamu hizmeti alanında ticarileştirme ve özelleştirme programları oluşturulmuş ve takvime bağlanmıştır**
- **Sonuç 1: 1986-2002 döneminde 8, 240 milyar dolar tutarında özelleştirme geliri elde edilmiştir (Tekirdağ, Rize, Ordu, Sinop, Giresun, Hopa, Antalya, Marmaris, Alanya, Çeşme, Kuşadası, Trabzon ve Dikili (toplamda 13) limanları 30 yıl süre ile “işletme hakkının verilmesi” yöntemi le özelleştirilmiştir.**
- **Sonuç 2: Ve aralanan değil, ardına kadar açılan kapıdan AKP geçerek iktidar koltuğuna oturmuştur**

IV. Kamu Ekonomisinde Tasfiye ve Manipülasyon: **2002 Sonrası**

- **Mevcut siyasal yönetimin dinsel söylem odaklı neoliberal politikaların yoğunluğunu giderek artırdığı ve kapsamını hızla genişlettiği bir dönemden geçiyoruz. Söz konusu politikalara emekçi kesimler ile alt ve orta-alt gelir grupları ve bağlantılı sosyal katmanların yeterli tepki göstermemesi amacıyla da din -istismarı- etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Siyasal yönetimin kurdurmuş olduğu veya yandaşların yönetime geldiği işçi ve memur sendikalarının katalizör rolünü üstlenmesi, neoliberal politikaların rahatlıkla uygulanmasını olanaklı kılan diğer önemli etken olmaktadır Nitekim bu süreçte devlet gücü her platformda sınırsız olarak kullanılmaktadır.**

- **Sistemin ayırıcı özellikleri:**
- **⇒ Klientelizm + Kumarhane Kapitalizmi (casino capitalism) + Yandaş (ahbap çavuş) Kapitalizmi (crony capitalism) (ve/veya Nepotizm)**
- **Kaynak dağıtım mekanizmaları ve süreçlerinde, çeşitli kanallarla, örneğin kamu-özel ortak projeleriyle, açık ve davetli ihalelerle, büyük altyapı yatırımları başta olmak üzere iktidara açıktan destek veren ve iyi geçinen bunun karşılığında giderek güçlenen sermaye gruplarına öncelik tanındığı somut olarak gözlenmektedir. Ancak bir yönüyle borçlanmaya dayalı -özel- tüketimin, diğer yanıyla devlet desteğindeki inşaat sektörünün belirlediği büyüme modelinin kırılabilirliği, dış finansman ihtiyacını, dolayısıyla borçlanmayı giderek artırması ölçüsünde sürdürülemezliği söz konusudur. Nitekim 2017 yılı sonunda toplam 453,2 milyar dolara ulaşmış brüt dış borç bulunmaktadır.**

- **GSYH'nin %53,3'üne ulaşan borcun %70'i (%69,8) özel sektöre aittir. Toplam borcun %26'sı, özel sektör borcunun %30'u kısa vadeli. Uygulanan model ve politika kendini beslemekte ve giderek daha fazla kaynak tüketmektedir. Çözüm, dış borçlanmanın yanısıra özelleştirme yoluyla- kaldı ki artık sıra tabiat varlıklarının, bu bağlamda ormanların özel sektörün kullanımına açılmasına gelmiştir- yeni gelir kaynaklarına ulaşmada bulunmuştur. Özelleştirme aynı zamanda gözetilen sermaye gruplarına kaynak ve rant aktarıma yöntemi olmakta, karşılığında güçlenen yandaş büyük sermaye gruplarının siyasi desteği alınmaktadır.**

1. Kamu-Özel Ortaklığı (Kamu- Özel İşbirliği/KÖİ)

- Son 30 yılda uluslararası planda KÖİ'nin giderek yaygınlaştığı, özellikle telekomünikasyon, enerji, ulaşım ve su/kanalizasyon yatırımlarına yöneldiği gözlenmektedir.
- Türkiye'de Yap-İşlet-devret (YİD), İşletme Hakkı Devri (İHD), Yap-Kirala-Devret (YKD), Yap-İşlet (YD) yöntemleriyle yapılan uygulamalarına 1993-98 döneminde sıkça başvurulduğu, özellikle de 2002 yılı sonrasında yoğunluk ve yaygınlık kazandığı saptanmaktadır. 1986-2016 kesitinde 101 YİD ve 87 İHD, 18 YKD ve 5 Yİ ile KÖİ yaşama geçirilen projelerin sözleşme tutarı 122,8 milyar dolara ulaşmaktadır. Projeler enerji (81) ve ulaşım (38) sektörlerinde toplanmıştır.
- KÖİ projelerinde devletin verdiği garantiler koşullu yükümlülükleri oluşturmakta ve mali üstlenilen mali risk belirsizliklere yol açmaktadır. Bu bağlamda 4749 sayılı yasanın 8/A maddesinde yapılan değişiklik 2014 yılından itibaren yüklenici firmanın sağladığı dış kredinin ve bu amaçla kullanılan türev ürünlerin giderlerine de hazine garantisi verilmesini olanaklı kılmıştır.

- **Aşağıdaki örnekler devlet tarafından üstlenilen mali riskin boyutlarına ilişkin fikir vermektedir:**
- **- *Avrasya Tüneli***
- **- *Kuzey Marmara Otoyolu Odayeri- Paşaköy (3. Boğaz Köprüsü Dahil) Kesimi ve Ek İşleri***
- **- *Gebze-Orhangazi-İzmir (İzmit Körfez Geçişi ve Bağlantı Yolları dahil) Otoyolu* projelerinin 11 milyar doların biraz üzerindeki toplam maliyetini karşılamak için gerekli dış kredinin yüzde 8,7 milyar dolarlık kısmına (yüzde 78,6) hazine garantisi verilmiştir.**
- **YİD modelinin uygulandığı projeler arasında yer alan *Avrasya Tüneli, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, Osmangazi Köprüsü* projelerinde verilen geçiş sayısı garantisi ve geçiş ücretlerinin dolar cinsinden verilmesi mali riski daha da artırmıştır.**

- **Avrasya Tüneli için 25.02.2011 tarihinde yapılan sözleşmede belirlenen garanti araç sayısı 68 500/gün, geçiş ücreti 4 \$ (sözleşme tarihinde kur 1, 8520 TL'dir).**
- **Yavuz Sultan Selim Köprüsü için 25.05.2013 tarihinde yapılan sözleşmede belirlenen garanti araç sayısı 135 000/gün, geçiş ücreti 4 \$ (sözleşme tarihinde kur 1, 5982 TL'dir).**
- **Osmangazi Köprüsü için 27.09.2010 tarihinde yapılan sözleşmede belirlenen garanti araç sayısı 40 000/gün, geçiş ücreti 35 \$ (sözleşme tarihinde kur 1, 4757 TL'dir).**
- **Kurallara göre, eğer bir YİD ya da YKD sözleşmesi, feshedilirse, Hazine, şirketin yurtdışından sağladığı krediden arta kalan tutarın yüzde 85'ini ödemekle yükümlü tutulmaktadır. Dolayısıyla özel şirket devlet garantisi altındadır**

- KÖİ projeleri hazine garantisi nedeniyle özel şirketlere büyük kazanç sağlarken, devlet mali risk altına sokulmakta ve maliyet yurttaş ve/veya vergi yükümlülerine çıkarılmaktadır.
- 2002 sonrasında KÖİ'den yararlanan bir avuç şirketin önlememez yükselişi **klientelizm + ahbap çavuş kapitalizmi + nepotizm** tanımını doğrulamaktadır.
- Nitekim Dünya Bankasının verilerine göre dünya genelinde 1990-2017 döneminde KÖİ projelerinde pay sahibi en büyük 10 firma arasında 5 Türk firması yer almaktadır (*Limak, Cengiz, Kolin, MNG, Kalyon*)(*World Bank, Public Private Partnerships. Reference Guide Version 3 , 2017*).

2. Özelleştirme

- 1986'dan AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılına kadar toplam özelleştirmelerin yüzde 12'si, sonraki dönemde ise yüzde 88'i yapılmıştır. İlk dönemde 8,240 milyar dolar, 2004-2017 arasında 60,154 milyar dolarlık özelleştirme geliri elde edilmiştir.
- AKP döneminde 94 kuruluşta bulunan kamu payları + 10 liman + 85 elektrik santrali + 40 işletme + 11 otel/sosyal tesis + 3 633 taşınmaz +3 gemi + 37 maden sahası + 6 808 kalem makine-teçhizat +155 isim hakkı/marka ve araç muayene hizmetleri blok satış, halka arz ve İMKB'de hisse senedi satışı yoluyla ve varlık satışı/işletme hakkı devrşyle özelleştirilmiştir (*Sezgin Tanrikulu'nun Başbakanına yönelik soru önergesine Özelleştirme İdasresi Başkanlığının 3583/094-610/9 sayı ve 08.08.2017 tarihli bilgi notuna dayalı Maliye Bakanının açıklamasından yararlanılmıştır*)

- **Nisan 2018 itibariyle yüzde 50'nin üzerinde kamu payı olan 8 kuruluşu da kapsamak üzere 17 kuruluş, 938 taşınmaz, 40 tesis, 10 otoyol ve 2 boğaz köprüsü özelleştirme programında yer almaktadır.**
- **3 liman, 6 elektrik santrali, 1 sosyal tesis, 2 maden sahası ve 159 taşınmaz ile 14 şeker fabrikası satışa sunulmuştur. Özelleştirme İdaresi Başkanlığına devredilen Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin yüzde 100, Türkiye Denizcilik İşletmeleri AŞ'nin yüzde 51, Doğusan Boru Sanayii ve Ticaret AŞ'nin yüzde 56,09, Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret AŞ'nin yüzde 100, Sümer Holding AŞ'nin yüzde 100'ü, EÜAŞ'a ait çeşitli elektrik üretim santralleri ve kamuya ait taşınmazların özelleştirme işlemleri sürmektedir.**

- **NOT: Türkiye Şeker Fabrikaları (TŞFAŞ)'nin üretim birimleri arasında 25 şeker fabrikası, 5 makina fabrikası, 1 elektromekanik aygıtlar fabrikası, 1 tohum fabrikası ve 1 şeker enstitüsü bulunmaktadır. ÖYK'nin 12.08.2008 tarihli kararıyla şeker fabrikalarının Coğrafi Bazlı Portföy Grupları halinde Satış yöntemi ile özelleştirmesine, ÖYK'nin 21.11.2016 tarihli kararıyla özelleştirme işlemlerinin 31.12.2018 tarihine kadar tamamlanmasına karar verilmiştir.**

V. Çözüm: Demokratikleşme İçin Plan

- TÜBİTAK hazırlamış olduğu 2003-2023 Strateji Belgesi'yle sekiz ana başlık altında stratejik teknoloji alanlarını belirlemiştir. Bunlar; bilgi ve iletişim teknolojileri, biyoteknoloji ve gen teknolojileri, nanoteknoloji, mekatronik, üretim süreç ve teknolojileri, malzeme teknolojileri, enerji ve çevre teknolojileri, tasarım teknolojileridir. Her alana ilişkin altbaşlıklarda ayrıntılı olarak stratejik teknolojilerin kapsamı irdelenmiştir. Stratejik teknoloji alanları temelinde öncelikli faaliyet konuları ve ulusal bilim ve teknoloji stratejisi belirlenmiştir. Strateji; ülke için stratejik olarak belirlenen teknoloji alanlarına ve bu alanları destekleyecek bilimsel araştırma alanlarına odaklanma, AR-GE'ye kaynak ayırma, gerekli insan gücünü yetiştirme ve bu doğrultuda kaynak ayırma, siyasi sahiplenme ve toplumu bilinçlendirme olarak açıklanmıştır

- Bu noktada, sözlerimi değerli araştırmacı, geçmişte TÜBİTAK Bilim ve Teknoloji Politikaları daire başkanı olarak görev yapmış olan ve ne yazık ki erken kaybettiğimiz *Aykut Göker*'in inovasyon.org sitesine yerleştirdiği çok önemli ve kapsamlı çalışmasından yaptığım alıntılar ile bağlamak istiyorum: *“Türkiye’de kurulu sanayi, sadece imalatta yetkinleşmiştir.,.sanayi kültürümüz, edindiğimiz imalat kültürü ile sınırlı kalmış ve geliştirme kültürüne geçiş yapılamamıştır.,. temel anlayış, liberal ekonomiye dayalı ve bu ekonomiye özgü ana motifler korunarak ‘sanayileşmiş’ bir ülke yaratmaktı.,.Bu politik çizginin sonucu, Türkiye’de yabancı sermaye ile ortaklık ilişkileri ağır basan bir sanayi sermayesinin yaratılması ve Türkiye’nin yabancı ortağın teknoloji gücüne dayanan bir imalat merkezi olmasıdır”*

- **Ana çerçeveyi çizen ve 2003-2023 dönemini kapsayan uzun vadeli stratejinin kabulünden bu yana 15 yıl geçmiş olmasına karşın gerekli yapısal dönüşüm için gerekli koşulların bir araya getirilemediği gözlenmektedir. Üstelik geçen zaman içinde yeni stratejileri belirleyen çalışmaların yapıldığı ve yayımlandığını görüyoruz. Yayımlanan belgeler dizini oluşturmaksızın, özetle farklı stratejiler deryasında bütüncül tutarlılığın sağlanamadığını ve eksikliklerin ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Oysaki yüksek teknolojili ürün odaklı sanayi yapısının oluşturulması ile teknoloji ve yenilikçi politikalar birbirleriyle sıkı sıkıya bağlantılı olduğu için bu alanlardaki stratejilerin de birlikte belirlenmesi gerekli olduğu paylaşılan bir görüştür**
- **İrrasyonelliğin damga vurduğu, kaynak planlaması ve ekonomik-sosyal etkiler hesap edilmeden hazırlanıp uygulamaya konulan projeler demokratik tartışma ve**

- danışma süreçleri dışında kalmıştır.
- Projelere odaklanan siyasi yönetim inovasyon ve teknoloji yoğun, katma değeri yüksek üretim süreçleriyle ilgilenmemekte, ulusal strateji üzerinde durmamaktadır. Oysa Türkiye ile birlikte “yükselen piyasa ekonomileri” kategorisinde yer almakla birlikte birbirlerinden farklı siyasi rejimlere ve yönetimlere sahip olan Güney Kore ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin inovasyon, ileri teknoloji ve AR-GE yönünden kayda değer başarıları, ulusal stratejilerin ve planın önemini somut olarak ortaya koymaktadır.
- Mevcut durumda parlamenter demokrasiden vazgeçmenin bedelleri arasında emek karşıtı düzenlemeler, gelir bölüşümünde hızlı bozulma, kaynak savurganlığı, doğanın metava dönüştürülerek hızlı tahribi. es-dost kapitalizmine

- **Çizmeye çalıştığımız genel çerçevede nasıl bir ekonomik ve sektörel yapı sorusunun yanıtı, demokratikleşmeye koşut olarak mevcut büyüme modelinde radikal bir değişikliğe giderek sosyo-ekonomik kalkınmayı hızlandıracak ve gelir bölüşümünde adaleti sağlayacak, araştırma, teknoloji ve inovasyonu ön plana alan süreci başlatacak modelin seçimi olacaktır. Model değişikliğiyle birlikte ekonomi, çalışma hayatı ve sosyal haklar, kamu kesimi ve kamu hizmet alanındaki tahribatın giderilmesi için bir geçiş planına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda sektör veya hizmet alanında demokratikleşme doğrultusunda. Sağlıktan eğitime ve bilime, çevre düzenlemelerden işçi ve genel kapsamıyla emekçilerin ekonomik ve sosyal haklarına kitle iletişiminden turizme, yerel yönetimlerden spora uzanan geniş bir yelpazede demokratikleşme doğrultusunda uygulanacak politikalara yer verilmelidir.**

- **Rejimin demokratikleşmesi doğrultusunda kamunun bütünüyle yeniden yapılandırılması gereklidir. Bu bağlamda öncelikle;**
- **- Türkiye Varlık Fonu'nun kapatılması ve Fona transfer edilen kuruluşların eski statülerine kavuşturulmaları sağlanmalıdır**
- **- Kamu bankalarının mali yönden yeniden sıkı denetime tabi tutulması ve varlık ile yükümlülüklerinin ayrıntılı olarak ortaya konulması gereklidir.**
- **- Özelleştirilen kurumlardan stratejik olanların bir plan çerçevesinde zamana yayarak kamulaştırılmaları ve/veya yeni kamu birimlerin kurulmaları gereklidir.**
- **- Kamu hizmeti alanında özelleştirme, deregülasyon, serbestleşme ve ticarileştirmeden vazgeçilmelidir. Kamu hizmet alanının, eğitimden sağlığa ve ulaşımına uzanan**

- **yelpazede hızla yeniden yapılandırılması ve kamu yararı ile sosyal yararın ön plana alınarak yeni arz ve finansman modelleri oluşturulmalıdır.**
- **- Kamunun, bu bağlamda harcamaların mali disipline uygun olarak belirlenmesi, vergi sisteminin emek gelirlerini koruyacak biçimde yeniden düzenlenmesi gereklidir. Neoliberal anlayışın önplana çıkardığı mali disiplin değil, savurganca yapılan harcamaları denetim altına alacak bir mali disiplin anlayışı söz konusudur.**
- **- Emekçilerin haklarını koruyacak, esnek çalışmayı ortadan kaldıran yasal düzenlemeler bir an önce uygulamaya konulmalıdır.**
- **- Kimyadan elektroniğe ve enerji ve madencilik sektörü ve alt-sektörlerinde hedefler demokratikleşmeyi sağlayacak**

- **politikaların oluşturulması gereklidir. Kuşkusuz böyle kapsamlı bir çalışma, büyük burjuvazinin ve teokratik oligarşiyle özdeşleşen sermaye gruplarına hizmet edenlerin çıkarlarını temsil etmeyen siyasi partilerin ve demokratik kitle kuruluşların inisiyatifiyle gerçekleşebilir .**

TEŐEKKÖR EDERİM